

Sygn. akt SNO 48/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy - Sąd Dyscyplinarny w składzie:

SSN Przemysław Kalinowski (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Jacek Gudowski (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Wojnicka

przy udziale Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Okręgowego [...] i
przedstawiciela Ministra Sprawiedliwości,
po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 25 listopada 2016 r.,
sprawy **O.T.**

sędziego Sądu Rejonowego w [...]

w związku z odwołaniem , wniesionym przez Ministra Sprawiedliwości
od wyroku Sądu Apelacyjnego - Sądu Dyscyplinarnego w [...]
z dnia 13 lipca 2016 r., sygn. akt ASD .../16,

- 1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok;**
- 2. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego w Sądzie Okręgowym w [...] zarzucił sędzi
Sądu Rejonowego w [...] O.T. popełnienie przewinienia dyscyplinarnego (art. 107 § 1 i 2
ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, jedn. tekst: Dz.U. z

2015 r., poz. 133 ze zm.) w postaci oczywistej i rażącej obrazu art. 499 pkt 2 k.p.c., polegającego na wydaniu w dniu 20 maja 2015 r. w [...] – jako referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym – w postępowaniu upominawczym w sprawie sygn. akt I Nc .../15 nakazu zapłaty wobec spadkobierców J. M., mimo że przytoczone w pozwie okoliczności budziły wątpliwości, gdyż pozew dotyczył zawartej przez J. M. umowy o kredyt z dnia 22 kwietnia 2008 r., a w pozwie i w załączonym postanowieniu z dnia 13 grudnia 2007 r., I Ns .../07, wskazano, iż J. M. zmarł dnia 30 grudnia 2006 r. Wydanie nakazu skutkowało wszczęciem postępowania egzekucyjnego w stosunku do osób, które nie były dłużnikami strony powodowej.

Wyrokiem z dnia 13 lipca 2016 r. Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny w [...] uznał obwinioną sędzię O. T. za winną popełnienia zarzucanego czynu, tj. przewinienia dyscyplinarnego przewidzianego w art. 107 § 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 133 ze zm. – dalej: „Pr.u.s.p.”), uznając przypisany obwinionej czyn za przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi, i na podstawie art. 109 § 5 Pr.u.s.p. odstąpił od wymierzenia sędzi O.T. kary dyscyplinarnej.

Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny wskazał, że okoliczności przytoczone w pozwie w sposób oczywisty budziły wątpliwości w rozumieniu art. 499 pkt 2 k.p.c. Potwierdza je dołączony do pozwu wyciąg z ksiąg bankowych, w którym wskazano jako kredytobiorcę J. M., zmarłego w dniu 8 marca 2009 r. Mimo to obwiniona wydała nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, nakazujący pozwanym – spadkobiercom zmarłego dłużnika – solidarną zapłatę na rzecz powodowego Banku żądanej kwoty; nakazowi nadano klauzulę wykonalności.

Niewyjaśnienie wątpliwości wynikających z pozwu i dołączonych do niego dokumentów spowodowało wydanie nakazu zapłaty przeciwko spadkobiercom J. M. – zmarłego w dniu 30 grudnia 2006 r. – a więc przez spadkobierców osoby, która nie zawierała z bankiem w 2008 r. umowy będącej przedmiotem roszczenia.

Obwiniona sędzia nie przyznała się do popełnienia zarzucanego przewinienia dyscyplinarnego. Wyjaśniła, że wydając nakaz dokonała ustaleń na podstawie dokumentów dołączonych do pozwu, a jej błąd sprowadza się do wadliwego odczytania w dacie zgonu J. M. cyfry 8 jako cyfry 6. Wskazała, że powieliła błąd zawarty w pozwie, wywołany przez pełnomocnika powodowego Banku.

Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny dał wiarę obwinionej, ale uznał, że złożone przez nią wyjaśnienia nie zwalniają jej z odpowiedzialności za popełnienie nieumyślnego deliktu dyscyplinarnego polegającego na oczywistej i rażącej obrazie art. 499 pkt 2 k.p.c. Jak wskazano, nie tylko pozew, ale i dołączone dokumenty (wyciąg z ksiąg bankowych, postanowienie o nabyciu spadku) wskazywały na budzące wątpliwości okoliczności co do osoby kredytobiorcy będącego dłużnikiem Banku, w takiej zaś sytuacji, zgodnie z art. 499 k.p.c., nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym nie może być wydany. Zdaniem Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego, obwiniona – nie mając zamiaru popełnienia przewinienia dyscyplinarnego – popełniła je na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w zaistniałych okolicznościach, co mogła przewidzieć (nieświadoma nieumyślność – art.9 § 2 k.k.). Jako referendarz, a więc osoba dysponująca właściwymi kwalifikacjami, nie dochowała standardów ostrożności, które w okolicznościach sprawy nakazywały dokładne sprawdzenie danych osobowych dłużnika powodowego Banku. Niedostrzeżenie przez obwinioną wskazanych wątpliwości Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny uznał za oczywiste i rażące, wywołujące poważne i niekorzystne skutki, zarówno dla stron, jak i interesu wymiaru sprawiedliwości. Z tych względów sędzia O. T. została uznana za winną popełnienia zarzucanego jej przewinienia dyscyplinarnego z art. 107 § 1 Pr.u.s.p., przy uwzględnieniu unormowania zawartego w § 2 tego przepisu.

Ze względu na okoliczności sprawy, a zwłaszcza to, że pozew sporządzony przez podmiot fachowy – radcę prawnego banku – zawierał niedostrzeżony i nieskorygowany błąd, a także to, że nie doszło do egzekucji zasądzonej kwoty, a stopień zawinienia nie był wysoki, Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny doszedł do przekonania, iż przypisane obwinionej przewinienie dyscyplinarne jest przewinieniem mniejszej wagi. W konsekwencji odstąpił od wymierzenia obwinionej kary dyscyplinarnej. W ocenie Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego, już sam tok postępowania dyscyplinarnego i stwierdzenie popełnienia przewinienia wpłynie na obwinioną i spowoduje, że nie dopuści się w przyszłości tak oczywistej i rażącej obrazu prawa. Za odstąpieniem od wymierzenia kary przemawiała również dobra ocena dotychczasowej pracy obwinionej sędzi, znikomy stopień zawinienia, całkowity brak złej woli, a także popełnienie przewinienia z przyczyn zależnych nie tylko od obwinionej.

Odwołanie od wyroku Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego w [...] wniósł Minister Sprawiedliwości, zarzucając – na podstawie art. 438 pkt 3 k.p.k. w związku z art. 128 Pr.u.s.p. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść, polegający na wadliwym ustaleniu stopnia zawinienia obwinionej

przy popełnieniu przypisanego czynu. Ponadto, na podstawie art. 438 pkt 1 k.p.k. w związku z art. 128 Pr.u.s.p., zarzucił obrazę prawa materialnego, tj. art. 109 § 5 Pr.u.s.p. przez niewłaściwe (bezzasadne) zastosowanie. Na podstawie art. 427 § 1 k.p.k. w związku z art. 128 Pr.u.s.p. wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uznanie O.T. za winną zarzuczonego jej przewinienia dyscyplinarnego z ustaleniem, że czyn ten nie stanowi przewinienia dyscyplinarnego mniejszej wagi i wymierzenie jej, na podstawie art. 109 § 1 pkt 1 Pr.u.s.p., kary dyscyplinarnej upomnienia, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu – Sądowi Dyscyplinarnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny zważył, co następuje:

W orzecznictwo sądów oraz podejmowanie wszelkich decyzji jurysdykcyjnych wpisane jest ryzyko błędu oraz prawo do jego popełnienia. Na założeniu, przewidywaniu i nieuchronności błędu – nieumyślnego działania niezgodnego z przyjętymi zasadami, przynoszącego negatywne skutki prawne (procesowe) – oparte są wszystkie systemy sądowe przewidujące środki odwoławcze (zaskarżenia), tj. środki prawne umożliwiające korygowanie lub eliminowanie błędów popełnianych przez sąd przy rozstrzyganiu spraw.

Przyczyny błędu są bardzo różnorodne, co dotyczy w szczególności tzw. błędów poznawczych, które zdarzają się w działalności jurysdykcyjnej najczęściej. Są wynikiem nieracjonalnego lub nieprawdziwego postrzegania rzeczywistości i zależą od wielu czynników, niekiedy błahych, dających się łatwo usprawiedliwić, a kiedy indziej mniej oczywistych, niedających się racjonalnie wytłumaczyć. W psychologii błędy diagnozuje się np. jako tzw. efekt wyniku, efekt skupienia, efekt pseudopewności itp.; w każdym wypadku mechanizm błędu jest wynikiem zaburzeń wyobrażenia o rzeczywistości – mających niejasne źródła i niejednoznaczny przebieg – lub zaburzeń wnioskowania, także wielokrotnie trudnych do wyjaśnienia. W tej sytuacji kwalifikacja błędu popełnionego przez obwinioną, przedstawiona w uzasadnieniu odwołania – pozwalająca na usprawiedliwienie wyłącznie błędu popełnionego w skomplikowanym stanie faktycznym lub prawnym – musi być uznana za jednostronną i nadmiernie uproszczoną.

Z psychologicznego i sytuacyjnego punktu widzenia błąd popełniony przez obwinioną można uznać za usprawiedliwiony, co oczywiście nie oznacza – jak trafnie przyjął Sąd pierwszej instancji – że nie był błędem nagannym. Niewątpliwie ryzyko jego popełnienia było zwiększone w związku z nadmiarem spraw rozpoznawanych w postępowaniu upominawczym oraz powtarzalnością podejmowanych w tym postępowaniu

czynności, mających w związku z tym wielokrotnie zrutynizowaną i „zmechanizowaną” formę. Na powstanie błędu obwinionej wpłynęło także to, że pozew inicjujący postępowanie, sporządzony przez fachowca – radcę prawnego Banku – zawierał niedostrzeżony i nieskorygowany błąd, który przy nieuwadze łatwo było powielić. Należy pamiętać, że idea rzetelnego procesu cywilnego opiera się na współpracy stron i sądu, a także na wzajemnej lojalności; zgodnie z art. 3 k.p.c. strony – także powód, a tym bardziej zastępowany przez zawodowego pełnomocnika – obowiązane są podawać prawdę, sąd zatem, dopóty, dopóki materiały sprawy nie nakazują czego innego, powinien traktować twierdzenia stron z zaufaniem.

Z tych względów ocena błędu obwinionej – jako podłoża osądzanego przewinienia oraz jego uznania za przypadek mniejszej wagi – nie może być skutecznie zakwestionowana. „Przypadek mniejszej wagi” nie jest definiowany ani w prawie karnym, ani w prawie o ustroju sądów powszechnych, zatem jego ocena i kwalifikacja należy do sądu. Trzeba przy tym pamiętać, że jakkolwiek art. 128 Pr. o u.s.p. stanowi, że w sprawach nieuregulowanych stosuje się odpowiednio jedynie przepisy kodeksu postępowania karnego, jednakże w orzecznictwie przyjmuje się, iż odpowiedzialność dyscyplinarna z istoty dotyczy określonych czynów (zachowań), dlatego w drodze analogii należy kwalifikować przewinienia dyscyplinarne według zasad właściwych dla odpowiedzialności typu karnego (por. np. wyrok Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 9 października 2014 r., SNO 26/14). Stosowanie tych zasad ma tu jednak charakter „analogiczny”, a więc „odpowiedni”, z uwzględnieniem postulatu poszukiwania rozwiązań aksjologicznie słusznych i niezbędnych do oceny konkretnego przypadku.

Z tych względów dokonywana w postępowaniu dyscyplinarnym ocena przypadku mniejszej wagi może, a nawet powinna – inaczej niż jest w prawie karnym – odbiegać od samej tylko kwalifikacji prawnej; powinna uwzględniać także inne elementy, jak np. osobowość obwinionego, jego opinię, zachowanie się przed i po popełnieniu zarzucanego czynu, a także pozostałe, leżące poza czynem, okoliczności mogące mieć wpływ na wymiar kary.

Sąd pierwszej instancji wziął pod rozagę wszystkie te okoliczności i prawidłowo uznał, że osądzany przypadek jest przypadkiem mniejszej wagi w rozumieniu art. 109 § 5 Pr. o u.s.p. Trafnie także uznał, że samo wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i stwierdzenie popełnienia przewinienia wpłynie skutecznie na obwinioną i spowoduje, że nie dopuści się w przyszłości oczywistej i rażącej obrazy prawa. Tego rodzaju argument, w zasadzie nieużyteczny w powszechnym postępowaniu karnym, ale skuteczny i

niejednokrotnie używany w orzecznictwie dyscyplinarnym, należy zaaprobować, ponieważ w środowisku sędziowskim – odznaczającym się wysokim poziomem moralnym i naturalnymi odruchami samokrytycyzmu – ujawnienie i napiętnowanie przewinienia stanowi dotkliwą i skuteczną karę. Tak jest także w tym wypadku. Istotny jest oczywiście również znikomy stopień zawinienia oraz całkowity – stwierdzony przez Sąd pierwszej instancji – brak złej woli obwinionej.

Z tych względów, wobec niezasadności odwołania, Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny orzekł, jak w sentencji.

kc